

Toruń, dnia ¹⁶ 14.01.2025 r. ^{Wigienka}

Szymon Wigienka
(Imię i nazwisko doktoranta)

503259
(numer albumu doktoranta)

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ W JĘZYKU POLSKIM

Dyscyplina naukowa: nauki o komunikacji społecznej i mediach

Tytuł rozprawy doktorskiej: **Dyskurs w polskich mediach internetowych na temat przeciwdziałania dezinformacji. Analiza krytyczna**

Streszczenie rozprawy doktorskiej:

Problem dezinformacji stanowi istotne zagadnienie we współczesnych debatach na temat demokracji, technologii i mediów. Niniejsza praca prezentuje analizę sposobów dyskursywnego konstruowania zagadnienia przeciwdziałania dezinformacji w polskich internetowych serwisach informacyjno-publicystycznych w latach 2019–2022. Rama metodologiczna i teoretyczna rozprawy została opracowana na bazie krytycznych studiów nad dyskursem oraz konstruktywistycznych podejść do badania technologii. Głównym celem badań było uchwycenie językowych i retorycznych strategii wykorzystywanych w badanych tekstach oraz zdekonstruowanie ich funkcji politycznych. Zastosowano procedurę badawczą łączącą jakościową i ilościową analizę treści. Próba obejmowała 192 artykuły z sześciu portali internetowych reprezentujących różne profile światopoglądowe, tj. serwisów: (1) centrowych (wp.pl, onet.pl), (2) prawicowych (niezależna.pl, wpolityce.pl) oraz (3) progresywnych (krytykapolityczna.pl, oko.press).

Po pierwsze, uzyskane rezultaty wykazały, że pojęcie dezinformacji cechowało się znaczeniową płynnością – aktorzy uczestniczący w dyskursie przypisywali mu różnorodne znaczenia w zależności od założeń ideologicznych i bieżących celów komunikacyjnych. Po drugie, zaobserwowano, że zjawisko dezinformacji było ramowane za pomocą następujących toposów: (1) kryzysu demokracji, (2) przywrócenia prawdy, (3) dużej skali, (4) silnych efektów, (5) złych użytkowników mediów, (6) zagrożenia. W dalszej kolejności przybliżono metaforyczne sposoby ujmowania dezinformacji jako: (1) broni, (2) kataklizmu, (3) rośliny, (4) patogenu. Wyróżnione toposy i metafory wzmacniały nasycenie emocjonalne przekazu, co mogło oddziaływać na kreowanie „paniki moralnej” wokół zagadnienia. Po trzecie, zidentyfikowano trzy role, które były przypisywane poszczególnym aktorom w dyskursie. Byli to: (1) nadawcy/beneficjenci dezinformacji, (2) aktorzy, przeciwko którym skierowana była treść dezinformacji, (3) obrońcy przed dezinformacją. Po czwarte, wskazano także prezentowane strategie argumentacji dotyczące relacji między problemem dezinformacji a wolnością słowa.

W badanym materiale zauważalne było zjawisko tożsamościowego konstruowania tematu przeciwdziałania dezinformacji. Formułowane stanowiska były zależne od nachylenia światopoglądowego badanych mediów. W ramach dyskursu budowano i wzmacniano dychotomiczne konflikty „my” kontra „oni”. W perspektywie eksternalistycznej wszystkie typy mediów wyrażały zbliżone podziały – grupę „my”

rozumiano jako „demokratyczny Zachód”, a grupę „oni” jako „wrogi Wschód”, czyli Rosję oraz inne państwa o nachyleniu autorytarnym. Poza tym, zaobserwowano liczne rywalizujące ze sobą perspektywy internalistyczne, w ramach których pojęcie dezinformacji było instrumentalizowane na potrzeby globalnych oraz lokalnych sporów politycznych, np. w celu kształtowania polityki medialnej zgodnie z interesami danej grupy czy podtrzymywania polaryzacji pomiędzy środowiskami prawicowymi, centrowymi oraz progresywnymi.

Wyróżniono również dwa podejścia do preferowanych relacji władzy w obrębie inicjatyw antydezinformacyjnych. Podejście ekspercko-technokratyczne zajmowało centralną pozycję we wszystkich typach mediów, akcentując konieczność podtrzymywania asymetrycznych, odgórnych hierarchii w przestrzeni informacyjnej. W serwisach centrowych i progresywnych prezentowano w tym aspekcie argumenty, które dążyły do reprodukcji symbolicznej władzy liberalnych elit. W dyskursie prawicowym preferowano natomiast nadzór sprawowany przez rząd Prawa i Sprawiedliwości, co można interpretować jako próbę wzmacniania autorytarnych tendencji w sferze medialnej, takich jak m.in. dyskredytowanie krytyki władz czy ograniczanie wolności mediów. Alternatywne podejście partycypacyjno-deliberacyjne było obecne niemal wyłącznie w serwisach progresywnych, jednak również tam nie stanowiło głównej osi dyskursu. Opowiadało się ono za wspólnotowymi strategiami przeciwdziałania dezinformacji opartymi na dialogu z uwzględnieniem perspektyw grup marginalizowanych.

Niniejsza praca przyczynia się do rozwoju badań nad dezinformacją poprzez podjęcie niedostatecznie rozpoznanych zagadnień związanych z dyskursywną konstrukcją zjawiska dezinformacji w kontekście „niezachodnim”. Społeczne znaczenie rozprawy sprowadza się natomiast do zaproponowania szeregu rekomendacji na rzecz zmiany dyskursu wokół przeciwdziałania dezinformacji. Postulowano zwrotu ku ideom demokratyzacji współczesnych środków komunikacji przy jednoczesnej krytyce propozycji wyrastających z neoliberalnej, technokratycznej wizji rozwoju mediów i technologii.

Wigienka

(czytelny podpis doktoranta)